

TURINYS

	PRISIMINIMŲ NAŠTA	9
Pirmas skyrius.	NEPASIDUOTI	18
Antras skyrius.	ŠALIS – SVARBIAUSIA	36
Trečias skyrius.	APIE MUS	69
Ketvirtas skyrius.	HEROJŲ DRAUGIJOJE	100
Penktas skyrius.	ARABŲ PAVASARIS	140
Šeštas skyrius.	GERA KOVA (Su Tedu Kennedy ir prieš jį)	177
Septintas skyrius.	„NIET“ (Pažink savo priešą)	211
Aštuntas skyrius.	PAŽINTI SAVE (Ginant Vakarus)	247
Devintas skyrius.	BŪTI DALIMI TO, KAS SVARBU (Amerikietišskasis išskirtinumas)	272
Dešimtas skyrius.	ĮPRASTA TVARKA	300
	PASLĖPTAS SLĖNIS	327
	PADĖKA	337
	APIE AUTORIOUS	339

departamentas atsisakė jam išduoti vizą. Kilo pasipiktinimas ir sprendimas greitai buvo atšauktas.

Disidentai, kurie tvirtino, kad Magnitskio įstatyme pasiūlytos sankcijos kirs režimui per skaudžiausią vietą, buvo teisūs. 2016 metais buvo priimtas Pasaulinis Magnitskio įstatymas, pagal kurį tokios pat sankcijos taikomos už žmogaus teisių pažeidimus visame pasaulyje – tokiu atminimu nuoširdus ir drąsus teisininkas, kurio garbei pavadintas įstatymas, tikrai būtų apsidžiaugęs, tegul ilsisi jis ramybėje.

2013 metais Putinas „The New York Times“ paskelbė straipsnį, perspėjantį Jungtines Valstijas nesikišti į Sirijos karą ir neužstoti sirų, kuriuos Assado režimas nuodijo cheminiu ginklu, milijonus nužudė, sužalojo, išvarė iš namų. Po dvejų metų Putinas pats išsiuntė savo karius į Siriją palaikyti žudikų pusės. Paprasčiau ir man buvo leista išspausdinti atsaką Putinui laikraštyje „Pravda“. Pradėjau nuo įsigalėjusios klaidingos nuomonės, kad esu nusistatęs prieš rusus.

„Esu rusų pusėje, – rašiau aš, – esu rusų pusėje labiau nei šiandien jus šitaip žiauriai valdantis režimas. Sakau tai, nes gerbiu jūsų orumą ir teisę patiems priimti sprendimus. Esu įsitikinęs, kad turite gyventi klausydami savo sąžinės balso, o ne vyriausybės. Tikiu, kad nusipelnėte galimybės pagerinti savo gyvenimus tokioje ekonominėje santvarkoje, kuri būtų ilgalaikė ir naudinga visiems, ne tik keliems galingiesiems. Valdžia turėtų vadovautis įstatymais, kurie būtų aiškūs, taikomi visiems vienodai ir sąžiningai. Rašau tai, nes tikiu, kad Rusijos žmonėms, ne mažiau nei Amerikos, Kūrėjas suteikė teisę į gyvybę, laisvę ir laimės siekimą.“

Didžioji dalis komentarų Vašingtone apie mano atsaką buvo susiję su tuo, kad jis buvo paskelbtas internetinėje naujienų svetainėje „pravda.ru“, o ne sename Komunistų partijos leidinyje „Pravda“. Kai kurie analitikai manė, kad rusai pasijus įžeisti, jog kritikuoju režimą, nors ką tik buvo prasidėję didžiausi prieš režimą nukreipti protestai per pastaruosius dvidešimt metų. Regis, jiems atrodė, kad melas, kurį Putinas paskelbė „Times“, mielesnis nei tiesa, kurią aš paskelbiau „Pravda“.

Niet.

Aštuntas skyrius

PAŽINTI SAVE (Ginant Vakarus)

Per visus savo kelionių metus nebuvo matęs nieko panašaus. Jau ne vieną mėnesį norėjau nuvykti į Ukrainą, kai įvykiai ten, rodės, artėjo prie esminio taško istorijoje tiek Ukrainai, tiek visai Europai. Ar Ukraina bus dalis Europos, ar Rusijos globojama valstybė? Ar Europa priartės prie viltingosios vizijos, imtos piešti pasibaigus Šaltajam karui, kurioje Europa – laisva, taiki ir vieninga, ar Putinui pavyks sugrąžinti savo regresyvią įtakos zonomis padalytos Europos viziją?

Ukrainos prezidentas Viktoras Janukovyčius po suklastotų rinkimų prieš dešimt metų buvo nuverstas per Oranžinę revoliuciją, bet po 2010 metų prezidento rinkimų vėl sugrįžo į valdžią. Nors tarptautiniai stebėtojai rinkimus įvertino kaip laisvus ir skaidrius, Janukovyčius valdė diktatoriškai. Savo oponentę ministrę pirmininkę Juliją Timošenko jis įmetė į kalėjimą pateikęs suklastotus kaltinimus, o Ukrainos konstituciją pakeitė taip, kad sustiprintų prezidento galias. Plačiai paplitusi korupcija, nuo kurios Ukraina kentėjo dešimtmečius, įsigalėjo dar labiau. Vis dėlto esant reikalui Janukovyčius atrodė linkęs matyti Ukrainą europietiską. Su Europos Sąjunga jis suderino oficialų susitarimą dėl stojimo – tai buvo pirmas žingsnis siekiant tapti Europos Sąjungos nare. Ukraina skurdo. Korupcija, beatodairiškas ir neišmanėlišką ekonomikos valdymas ir nesąžininga kaina, kurią šalis mokėjo Rusijai už gamtines dujas, nuskurdino, paliko ją su milžiniškomis skolomis,

nuvertėjusia valiuta ir niūria ateitimi. Pagal susitarimą, Ukraina mainais už jai suteiktas paskolas, investicijas ir prieigą prie Europos rinkų turėjo atlikti liberalias politines ir ekonomines reformas. Ukrainos žmonės norėjo įstoti į Europos Sąjungą, ypač to troško jauni ukrainiečiai, bent jau didžioji dalis 80 procentų populiacijos, etninių ukrainiečių. Etniniai rusai, kurie sudaro mažiau nei 20 procentų Ukrainos gyventojų, buvo nusiteikę ne taip entuziastingai. Janukovyčius, etnis rusas, nuo seno buvo siejamas su Kremliumi, tačiau jis atrodė ryžtingai nusiteikęs laikytis susitarimų. Maskva tuo metu ėmė daryti didžiulį spaudimą, stengdamasi įtikinti jį atsigręžti į Rytus ir jungtis prie naujos sąjungos, kurią Rusija kūrė kaip konkurentę Europos Sąjungai. Vienintelės jos narės buvo Kazachstanas ir Baltarusija, kurių bendras BVP siekė maždaug tiek, kiek vienos Europos Sąjungos šalies Rumunijos. Putino akimis, Ukrainos ekonominis ir politinis bendradarbiavimas buvo būtinas, norint Rusijai susigražinti įtakos zoną, ir jis buvo pasirengęs už tai pakovoti.

Stebėdamas stiprėjančią kovą norėjau nusivežti Senato delegaciją į Ukrainą ir padrašinti tą šalį susisieti su Europos Sąjunga. Seniai rėmiau vakarietišką, demokratinę Ukrainos raidą, buvau užmezgęs ryšius su keletu žymiausių Ukrainos reformatorių. Tačiau administracijos pareigūnai, o ypač JAV valstybės sekretoriaus padėjėja Toria Nuland ir viceprezidentas Bidenas, abu mano geri draugai, siūlė palaukti, nes Jungtinių Valstijų ir Europos Sąjungos diplomatai nuolat lankėsi Kijeve ir spaudė Janukovyčių nutraukti ryšius su savo rėmėjais iš Rusijos. Tai nesuveikė. Kai jau visos problemos dėl stojimo sutarčių buvo išspręstos ir dauguma ukrainiečių su nekantrumu laukė įstojimo į Europos Sąjungą, 2013 metų lapkričio 21 dieną Janukovyčius pranešė atsitraukiantis. Šis pranešimas pasirodė praėjus vos kelioms valandoms po to, kai Ukrainos įstatymų leidžiamasis organas atmetė įstatymo projektą, kuris turėjo išlaisvinti iš kalėjimo buvusią ministrę pirmininkę Timošenko – tai buvo viena iš stojimo į Europos Sąjungą sąlygų.

Ukrainiečiai išėjo į gatves protestuoti. Po trijų dienų policija panaudojo jėgą ir bandė nuslopinti demonstracijas Kijeve. Demonstrantų vis daugėjo. Didžiausia protestuotojų minia susirinko Kijevo Nepriklausomybės aikštėje, iš čia kilęs ir pavadinimas „Maidanas“

(ukrainiečių kalba tai reiškia „aikštė“) arba „Euromaidanas“, parodydamas, kad šiais protestais siekiama europietiškos tapatybės. Lapkričio 30 dieną didelės specialiai apmokytos policijos pajėgos, apsiginklavusios garsinėmis granatomis, guminėmis lazdomis ir ašarinėmis dujomis, puolė aikštę: jos sumušė šimtus protestuotojų, tarp jų ir niekuo dėtų praeivių, daugumą protestuotojų išvarė iš aikštės. Tačiau atrodė, kad kiekvienas policijos jėgos panaudojimas tik dar labiau sustiprina protestuotojų ryžtą. Tą pačią naktį, skelbdami „revoliuciją“, protestuotojai suplūdo į kitą Kijevo aikštę. Gruodžio pradžioje 800 tūkstančių žmonių užplūdo Nepriklausomybės aikštę Kijeve, daug jų buvo suvažiavę iš kitų miestų. Dauguma prisiekinėjo nepalikiantys Maidano, kol vyriausybė išpildys jų reikalavimus, tarp kurių dabar jau buvo ir Janukovyčiaus atsistatydinimas. Gruodžio 11 dieną saugumo policija ir jiems padedantys civiliai banditai dar kartą puolė „valyti“ Maidaną, įvyko aštuonias valandas trukę susirėmimai. Skambinant bažnyčių varpams į aikštę plūdo pastiprinimas. Ukrainiečių veteranai, tarnavę Sovietų Sąjungos pusėje Afganistane, sudarė savo saugumo pajėgas Maidane, nesutikdami prisijungti prie policijos pajėgų. Aš laukiau ilgiau nei būčiau norėjęs, o Toria ir Joe daugiau man neprieštaravo. Nebūtų atkalbėję, net jeigu būtų bandę. Gruodžio viduryje išvykau į Kijevo, kur prisijungiau prie padėtų gerai išmanančio panašių pažiūrų Senato Užsienio reikalų komiteto nario, senatoriaus iš Konektikuto Chriso Murphy.

Atvykau gruodžio 14 dieną, šeštadienio popietę, aplinkybės man nušvietė ambasados darbuotojai ir padėjo organizuoti susitikimus su žmonėmis, kuriuos galbūt galėjome įtikinti paremti Maidano tikslus ar bent jau jiems netrukdyti. Susitikome tiek su Ukrainos, tiek su Rusijos ortodoksų bažnyčios patriarchais. Susitikome su keliais vyriausybės pareigūnais ir paprašėme surengti susitikimą su Janukovyčiumi. Susitikome su puse šalies oligarchų – su tais, kurie buvo dar neapsisprendę, kurią pusę palaikyti. Kiti buvo ištikimi Janukovyčiui, tiksliau, Maskvai. Vis dėlto buvo ir palaikančių Maidaną, vienas jų, Petro Porošenka, buvo žinomas Maidano lyderis ir finansinis rėmėjas. Tą vakarą buvau supažindintas su juo ir dar keliais opozicijos lyderiais, tarp kurių buvo ir Vitalijus Kličko, vienas iš dviejų žymiųjų sunkiasvorių bokso čempionų brolių Kličko. Vitalijus dar nė vienoje kovoje nebuvo

patyręs nokdauno. Buvau jo gerbėjas ir turėjau galimybę su juo susipažinti prieš daugelį metų, kai dar rėmiau sporto reformos įstatymą. Dabar abu broliai vadovavo kovai už Ukrainos nepriklausomybę.

Tą šeštadienio vakarą mums važiuojant į profsajungų namus ir pakilus liftu į šeštojo aukšto balkoną su vaizdu į Maidano aikštę buvo šalta, vėjuota ir snigo. Aikštėje galėjo būti gal pusė milijono žmonių: nebijančių, tikinčių, linksmai nusiteikusių. Ten buvo vyrų, moterų ir vaikų, jaunų ir senų, susirinkusių iš įvairių šalies vietų. Jie laikė pakėlę įjungtus mobiliuosius telefonus sveikindami pranešėjus, jų LED ekranai švytėjo leidžiantis snaigėms.

Martinus Lutheris Kingas jaunesnysis tokią padėtį vadino „aršia dabarties būtinybe“; tai transformacijos akimirka, kai laisvės troškimas turi būti pripažintas, kai sukilimo balso jau nebegalima nutildyti, kai širdžių troškimas nebesitaiksto su atidėliojimu. Tą naktį aš jį mačiau, jaučiau jį. Tai buvo jaudinanti, iškilminga akimirka. Jeigu kas nors lieptų man išsirinkti vos kelis svarbiausius prisiminimus iš viso ilgo gyvenimo, toji naktis Maidane būtų vienas iš jų. Gal Ukrainos politika ir sudėtinga dėl etninio susiskaldymo, bet taip yra daugiausia dėl to, kad Rusija kursto etninių Ukrainos rusų pyktį ir nesaugumą. Tą naktį Maidane nebuvo jokio tautinio priešiško. Be abejo, skambėjo nacionalistinių šūkių, tačiau tiesiog reikalaujant nepriklausomybės nuo korupcijos, neteisybės ir imperinio dominavimo. Karštligiški mūsų laikų politiniai judėjimai dažniausiai būna religinio fanatizmo, įžeisto etninio išdidumo, vienokios arba kitokios nužmoginančios ideologijos ir iš to naudos gaunančių pasipelnitųjų darbas. Tą naktį mačiau karštligišką masinį judėjimą už visuotinius laisvės ir teisingumo idealus. Štai ką tiems žmonėms reiškė Europos tapatybė. Tą naktį aikštėje aš mačiau žmoniją, demonstruojančią neįtikėtinai atsparų orumą, troškimą būti išgirstiems ir pripažintiems galingų jėgų, nusprendusių, kad yra aukščiau už juos. Tie idealai buvo mano tikslas, tikslas, suteikęs prasmę mano gyvenimui, kuris kitu atveju būtų iššvaistytas tuščiai. Visi mes sukurti lygūs. Visus Kūrėjas apdovanojo neatimamomis teisėmis. Maidanas parodė, kad aiškinimai, jog šie idealai gali klestėti tik kai kuriose civilizacijose, tėra melas. Buvo gražu žiūrėti.

Kita diena buvo ilga ir įtempta, tačiau jaučiausi įkvėptas praėjusios nakties. Pusryčiavome su dar vienu oligarchu, Rinatu Achmetovu iš

Donecko, kurį ambasada norėjo patraukti į mūsų pusę; jis neigė turintis ryšių su organizuotu nusikalstamumu, nors tai būdinga daugeliui Rusijos ir Ukrainos oligarchų, taip pat ir išrinktiems į valdžios postus. Achmetovas į parlamentą pateko su Janukovyčiaus partija. Ambasada suprato, kad jis galėtų patraukti į proeuropiečių pusę daug įtakingų žmonių ir daug pinigų. Su mumis Achmetovas bendravo mandagiai, tačiau nepasakė nė menkiausios užuominos, ar sutinka su tuo, ką mes sakome. Šiandien kalbama, jog jis finansiškai remia Donecko separatistus.

Svarbiausias momentas tą dieną buvo kvietimas mums pasakyti kalbą Maidane. Ketinau kalbėti trumpais ir aštriais sakiniais, kad būtų lengva išversti, ir pasiūsti aiškią žinią, jog Amerika remia Ukrainos teisę būti suverenia valstybe ir siekti savo ateities Europoje. Stovėjau ant scenos su Vitaliu ir Chrisu ir būriu protesto vadovų, o angliškai kalbantis Ukrainos diplomatas vertė. „Ukraina padarys Europą geresnę, o Europa padarys Ukrainą geresnę“, – žadėjau aš. Ak, kad mūsų kalbos savoje šalyje sulauktų tokio pakilaus palaikymo kaip čia. Kai ištariau „Amerika su jumis“, per minią nusirito angliška skanduotė „*Thank you, thank you!*“ („Ačiū, ačiū!“). Buvau prašęs savo darbuotojų surasti tinkamas ukrainiečių poeto eilutes, kad galėčiau padeklamuoti baigdamas kalbą. „Mylėk savo Ukrainą, – citavau poetą Tarasą Ševčenką, – mylėk žiauriais laikais, mylėk žiauriomis akimirkomis ir melskis už ją Dievui.“ Kiekvienam politikui savimeilę glosto mintis, kad jis moka paveikti publiką. Man tai pasiseka ne taip dažnai, kaip pats save apgaudinėju. Tačiau tą dieną apsimesti nereikėjo. Svarbu buvo ne tai, kaip pasakiau savo kalbą. Svarbi buvo pati žinutė ir ta akimirka.

Kelias valandas praleidome aikštėje, kalbėjomės ir fotografavomės, mėgaudamiesi jaudinančia atmosfera. Padėkojau kai kuriems iš daugiau nei penkiasdešimties demonstrantus gynusių Afganistano karo veteranų. Visi jie atrodė panašūs – dideli vyrukai raumeningomis rankomis ir ilgomis barzdomis, vilkintys senąsias uniformas, prisisekę medalius ir juosteles. Atrodė gan grėsmingai, o kai režimo pajėgos puolė aikštę, jie laikė frontą.

Tą vakarą septintą valandą gavome žinią, kad Janukovyčius susitiks su mumis savo puošniuose rūmuose. Po valandos atvykome. Chrisas

Murphy, Jungtinių Valstijų ambasadorius Geoffas Pyattas, mano nacionalinio saugumo patarėjas Chrisas Brose'as ir aš buvome pasodinti kitoje konferencijų stalo pusėje priešais Janukovyčių ir du jo padėjėjus. Trumpai susipažinome ir Janukovyčius nesustodamas išrėžė mažiausiai valandos trukmės kalbą. Su smulkmenomis išklojo ilgą skriaudų litaniją. Tą rytą atsikėlėme anksti, kambaryje buvo pernelyg šilta, mes visi iš paskutiniųjų stengėmės neužmigti. Galiausiai Chrisas jį nutraukė pasakęs, kad mes labiau tikėjomės dialogo, o ne paskaitos. Ačiū jam. Jeigu jis nebūtų prabilęs, prisiekiu, veikiausiai prie to stalo po dviejų savaitių būtume sulaukę ir Naujųjų metų. Dar valandą praleidome su puolamu prezidentu kalbėdamiesi apie šį bei tą. Janukovyčius skundėsi, kad reaguodamas į protestus jis sugrįžęs prie derybų su Europos Sąjunga, tačiau ES jas pati atšaukusi, nes jis nesutikęs paleisti Julijos Timošenko. Janukovyčius vilkino laiką tikėdamasis, kad protestai išsikovės, ir visi tai suprato. Mes jo klausėme, apie ką dar derėtis, kai sutartis jau beveik pasirašyta. Ko reikia, kad pasirašytumėte ją dabar? Atsakydamas jis vėl ėmė vardyti skriaudas, paminėjo visus tuos kartus, kai Europa su juo elgėsi nesąžiningai: vienas tų kartų (nejuokauju) buvo per futbolo rungtynes, kai Europos teisėjas neįskaitė Ukrainai įvarčio, todėl Ukraina rungtynes pralaimėjo. Jis norėjo mums parodyti suprantantis mūsų nuostatą, tačiau tvirtino darantis viską, ką gali taip sudėtingai susiklosčius aplinkybėms – įkalintas tarp savo šalies interesų ir negailestingos Rytų gigantės reikalavimų. Buvome girdėję, kad prieš Janukovyčiui nepasirašant Europos Sąjungos sutarties, jis buvo pakviestas į Putino vasarnamį Sočyje, ten rusai smulkiai išaiškino, kaip Kremlius sužlugdys Ukrainos ekonomiką, o drauge ir jos finansinę padėtį. Naudodamasis prezidento postu Janukovyčius prisijungė prie oligarchų būrio – liūdna, bet tokia praktika būdinga tiek Rusijai, tiek Ukrainai. Neva Putinas jį įspėjęs, kad kai kuriems turtingiems žmonėms bus taikomos sankcijos, nutraukti prekybiniai ryšiai, skirti eksporto draudimai – įprastas ekonominio šantažo komplektas. Sklido kalbos, kad į Kijevą Janukovyčius grįžo pasikeitęs, vienintelis jo rūpestis buvo savisauga. Susiliejimasis su Europa dabar buvo fantazija iš geresnių laikų. Bandėme jį įtikinti, kad Maidano judėjimas jau pasiekė antrą kosminį greitį. Jam nepavyks jo sustabdyti. Jeigu mėgins, bus nušalintas nuo valdžios. Beliks skųstis, kad su juo neteislingai

pasielgta. Po dviejų dienų Putinas pasiūlė Janukovyčiui 15 milijardų dolerių paskolą ir pažadėjo sumažinti Rusijos tiekiamų dujų kainą. Kitą dieną išvykome namo švęsti žiemos švenčių būdami tikri, kad Ukraina nuvers savo vyriausybę, o mes netrukus grįšime į Ukrainą.

Kai kovo mėnesį čia grįžau su didžiule Senato delegacija, taikius ir džiaugsmingus gruodžio protestus buvo pakeitę ginkluoti susirėmimai ir visuotinė suirutė, sukelta vyriausybės bandymų užgniaužti protestus: policija ir režimo samdomi žudikai puldinėjo demonstrantus, buvo žuvusių. Mirties būriai nusitaikė į kai kuriuos protesto vadus.

Ministras pirmininkas atsistatydino sausio 28 dieną, o įstatymų leidžiamasis organas panaikino prieš savaitę priimtą protestus draudžiantį potvarkį. Putinas ir vėl išsikvietė Janukovyčių į Sočį. Po kelių dienų Putino vyresnysis patarėjas atskleidė, kad Rusija gali įsikišti, jog užkirtų kelią perversmui ir besitęsiančiam chaosui. Tą pačią dieną profsąjungų namuose, iš kurių stebėjau Maidano demonstracijas, sprogo bomba. Vasario 18 dieną protestuotojai patraukė į parlamentą. Policija apšaudė protestuotojus, jie atsišaudė. Daug žmonių žuvo, tarp jų dešimt policijos pareigūnų, tūkstančiai buvo sužeista. Po kelių dienų vyriausybė galiausiai pasidavė ir Janukovyčius, palikęs sostinę, pabėgo tiesiai į Maskvą.

Putinas sušaukė saugumo tarnybas, kad parengtų Krymo užkariavimo planą. Kitą dieną Sevastopolyje prasidėjo prorusiški streikai, o vasario 27 dieną rusų kariai, persirengę civiliais, užėmė Krymo įstatymų leidžiamąjį organą ir kitas vyriausybės institucijas. Buvo įsteigta marionetinė vyriausybė, vadovaujama Sergejaus Aksionovo, etninio ruso, kuris per pastaruosius rinkimus buvo surinkęs 4 procentus balsų. Krymą jis paskelbė autonominė respublika ir pakvietė rusų karius būti „taikdariais“. Kovo 2 dieną rusų pajėgos jau visiškai kontroliavo pusiasalį. Kovo 16 dieną, praėjus dviem dienoms nuo mūsų atvykimo į Kijevą, buvo surengtas neteisėtas referendumas, kuris milžiniška balsų persvara patvirtino Krymo prisijungimą prie Rusijos. Po dviejų dienų Rusija oficialiai jį okupavo.

Mes aštuoniese, penki respublikonai ir trys demokratai, išskubėjome į Kijevą, norėdami parodyti abiejų Amerikos partijų solidarumą su Ukraina, kovojančia su Rusijos invazija. Prieš pat mums išvykstant,

„Wall Street Journal“ parašė, kad Obamos administracija nesutiko padėti Ukrainai, kai ši paprašė pagalbos. Mūsų delegacija šiuo klausimu nebuvo vieninga, tačiau tai nepriklausė nuo partijos. Aš pasisakiau už pagalbą ir pastaruosius trejus metus kartojau, kad Ukraina turi teisę gintis nuo Rusijos invazijos, kuri netrukus apims Donbaso regioną Rytų Ukrainoje, ir Jungtinės Valstijos turėtų padėti jai tiekdamas ginklus. Tačiau administracija priešinosi tam iki paskutinės dienos, taip pat elgėsi ir kanclerė Merkel, baimindamasi didesnio karo ir kalbėdama didžiosios Europos Sąjungos dalies vardu.

Su laikinai pareigas einančiu prezidentu mes susitikome jo kabinete, susitikime dalyvavo visų politinių partijų lyderiai, ketinantys dalyvauti prezidento rinkimuose gegužę ir parlamento rinkimuose spalį. Tarp jų buvo Vitalijus Kličko ir Petro Porošenka, kuris buvo laikomas būsimoju prezidentu. Kitą dieną mes išskridome į Donecką Donbaso regione, ten, Kijevo manymu, toliau turėjo įsiveržti rusai – po kelių savaičių taip ir nutiko. Maidaną smerkiančios prorusiškos demonstracijos siautėjo Donecke ir kitose Rytų Ukrainos vietose nuo pat kovo pradžios, protestuotojai buvo užėmę vietos vyriausybės pastatą. Kiekvieną kartą sustoję, kiekvieną sykį viešai kalbėdami mes skelbėme paramą Ukrainos nepriklausomybei ir smerkėme Rusijos veiksmus. Tačiau negirdėdamas pažado ginti Putinas nebuvo linkęs baimintis nei mūsų nepritarimo, nei grasinimų.

JAV administracija ir ES įvedė Rusijai sankcijas: draudimą keliauti ir išaldė turtą, kaip buvo numatyta Magnitskio įstatyme, taikydami į artimo Putino rato žmones. Taip pat ėmėsi Rusijos bankų ir valstybei priklausančių kompanijų, tokių kaip „Rosneft“. Rusijai buvo uždrausta dalyvauti Didžiojo aštuonetuko susitikimuose. Atsakydama į tai Maskva savo ruožtu paskelbė panašias sankcijas aštuoniems Amerikos pareigūnams: Atstovų rūmų pirmininkui Johnui Boehneriui, Senato daugumos lyderiui Harry Reidui, keliems Baltųjų rūmų pareigūnams ir man. Jaučiausi pamalonintas. „Panašu, kad pavasario atostogas Sibire man teks atšaukti“, – juokavau aš.

Laikinoji vyriausybė pažadėjo susigrąžinti Donbaso kontrolę. Rusijos separatistai, kuriems daugiausia vadovavo iš Rusijos atvykę rusai, užėmė vyriausybės pastatus ir reikalavo nepriklausomybės. Balandį jau vyko susišaudymai. Dauguma kovotojų buvo Rusijos

sukarintosios pajėgos. Liepos mėnesį Rusijos tiekiamomis raketomis jie numušė Malaizijos oro linijų keleivinį lėktuvą. Pastaruosius trejus metus kariniai veiksmai tai suaktyvėdavo, tai atslūgdavo, tačiau iki šiol tęsiasi. Ne kartą buvo susitarta ugnį nutraukti ir pranešta apie tai, tačiau rusai tučtuojau susitarimą sulaužydavo. Pirmas, antras ir visi kiti, kiek jų būtų pasirašyta, Minsko protokolai įpareigojo Maskvą sustabdyti puolimą, tačiau Rusija ir toliau kovoja Ukrainoje.

Maištas pasibaigs be Putino kišimosi. Būdamas Ukrainoje „New York Times“ išspausdinau pranešimą, kritikuojantį administracijos reakciją. Nors ir nekaltinau administracijos ir Jungtinių Valstijų bei jos sąjungininkių politikos dėl Rusijos invazijos, visgi pareiškiau, kad realaus vertinimo konkrečiai Rusijos vaidmens ir bendrai padėties pasaulyje stoka sukūrė silpnumo įvaizdį, o Putiną „silpnumas provokuoja“.

Neužtikrintumas ponui Putinui žadina agresiją. Jo pasaulis žiaurus ir ciniškas, jame garbinama galia, silpnumas niekinamas, o visose kovose laimėtojas būna tik vienas... Putinas nepripažįsta, kad Rusijos kaimynės, o Ukraina mažiausiai, yra laisvos šalys. Jam jos tėra „artimasis Rusijos užsienis“ ir turi būti sugrąžintos į Rusijos dominiją bet kokiomis priemonėmis.

2014 metų birželį dalyvavau Petro Porošenkos inauguracijos ceremonijoje, paskui dar kelis kartus vykau į Ukrainą, norėdamas patvirtinti savo solidarumą ir žadėdamas toliau spausti JAV administraciją dėl paramos. Paskutinė mano kelionė įvyko 2016 metais, iš karto po Kalėdų, tada drauge su prezidentu Porošenka dalyvavau susitikime su žuvusių ir dingusių be žinios Ukrainos karių šeimomis. Vieno iš aukų mama, nelabai sena, tačiau stoiska moteris, stovėjo tyliai ašaroms srūvant jos skruostais, o Porošenka segė jai medalį už velionį sūnų. Vėliau tos pačios kelionės metu mes su Lindsey'umi Grahamu ir Amy Klobuchar, demokratė iš Minesotos, skridome į Mariupolį Donecke, o iš ten – į priešakinį postą prie fronto linijos. Naujųjų metų išvakarės praleidome su išpūdingu būriu ukrainiečių jūrų pėstininkų, pasiryžusių nuoširdžiai kautis su galingu priešu, norinčiu pavergti Ukrainą. Jie padovanojo man šautuvą – ne senovinį, o šiuolaikinį, AK-47 ar kažką panašaus. Kartu su mumis buvo Jimas Hickey'us, į